

Nr 292.

Av herr **Holmgren m. fl.**, om återbetalande från statsverket av viss provision å uppbörd av landstingsmedel m. m.

Riksdagens senast församlade revisorer hava under § 36 i berättelsen rörande statsverket i fråga om statsverkets provision å uppbörden av landstingsskatt i magistratsstäder m. m. anfört bland annat följande:

»Enligt § 49 i förordningen den 21 mars 1862 (nr 16) om landsting ålägg det Kungl. Maj:ts befallningshavande att ombesörja, på landstingets därom framställda begäran, att de till uttaxering beslutade medel under benämning *landstingsmedel* bleve genom vederbörande i sammanhang med kronoskatterna debiterade och indrivna samt i lant-ränteriet insatta inom den tid och med det ansvar, som vore för kronans uppbörd stadgat.

Samma skyldighet stadgas i 48 § lagen den 20 juni 1924 (nr 349) om landsting.

I § 53 i ovan berörda förordning den 21 mars 1862 (nr 16) föreskrevs att såsom ersättning för upprättande av vissa handlingar, varom här ej är fråga, samt debitering och uppbörd av landstingsskatt finge innehållas 3 procent av inlevererade landstingsmedel, varav beräknades $1\frac{1}{2}$ procent för debiteringen (häradsskrivare och kronouppbördstjänsteman i stad), 1 procent för uppbörden (kronofogde och kronouppbördstjänsteman i stad) samt $\frac{1}{2}$ procent att lika fördelas emellan landskamreraren och lanträntmästaren. För debitering och uppbörd av landstingsskatt utgick således ersättning efter samma procenttal för såväl fögderierna som magistratsstäderna.

Efter tillkomsten av 1862 års förordning ha emellertid vissa provisionsandelar å landstingsskatten indragits till statsverket.

Sedan lanträntmästarna från och med år 1909 uppförts å en särskild övergångsstat med oförändrade löneförmåner beslöts, att, i den mån lanträntmästare avginge, tjänsten skulle indragas och till sådan befattningshavare utgående uppbördsprovision å landstingsskatt eller $\frac{1}{4}$ procent å hela uppbörden tillgodoföras statsverket.

Vidare uppfördes från och med år 1918 kronofogdarna på indragningsstat, i samband varmed till dem utgående provision å landstings-

skatt, utgörande 1 procent å fögderiuppbörden, skulle till statsverket indragas.

I samband med 1925 års lönereglering för länsstyrelserna föreskrevs slutligen att landskamrerare tillkommande provision å landstingsmedel likaledes skulle indragas till statsverket. Nämnda provision utgick med 0,15 procent å den del av uppbörden, som ej översteg en million kronor, 0,1 procent å den del av uppbörden, som översteg en million men ej tre millioner kronor, och 0,05 procent å den del av uppbörden, som översteg tre millioner kronor.

I anledning av i ärendet väckta motioner hemställde 1921 års riksdag i skrivelse nr 319 om utredning, om och på vad sätt det i § 53 av gällande landstingsförordning stadgade procenttal kunde nedsättas, och att Kungl. Maj:t ville därefter för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Resultatet av den på riksdagens begäran verkställda utredningen framlades för 1922 års riksdag i proposition nr 204, vari Kungl. Maj:t föreslog, att § 53 landstingsförordningen skulle ersättas av en provisorisk förordning med särskilda föreskrifter angående ersättning för debitering och uppbörd av landstingsskatt. Enligt densamma skulle den då utgående provisionsersättningen minskas, dels vad beträffar ersättning för debiteringen i fråga om såväl häradsskrivare som uppbördsmän i stad, dels i fråga om landskamrerare; för ersättningens bestämmande skulle härvid i båda fallen en glidande skala tillämpas.

Beträffande de till staten indragna provisionsandelarna föreslogs i propositionen ingen ändring i *gällande* bestämmelser. Dessa provisionsandelar skulle fortfarande utgå med 1 $\frac{1}{4}$ procent (kronofogde och lantränmästare tillkommande provisioner å landstingsmedel med 1 procent respektive $\frac{1}{4}$ procent), utom i de län, där lantränmästare ännu funnos, i vilka fall andelarna skulle utgå med 1 procent (kronofogdes provision).

Landstingets kostnad för uppbörden skulle således alltså utgå efter samma procenttal för fögderierna och magistratsstäderna. Genom att i län, där i tjänst kvarstående lantränmästare ännu funnes, de till statsverket indragna provisionsandelarna minskades med $\frac{1}{4}$ procent, skulle landstingen enligt förslaget icke förorsakas någon merkostnad i anledning av att dylik tjänsteman kvarstode i tjänst.

I en i anledning av propositionen väckt motion hemställdes, bland annat, att *till statsverket indragna provisionsandelar skulle utgå med hälften av dittills gällande procenttal*. Detta innebar sålunda en sänkning av den statsverket tillkommande provisionen å landstingsmedel från magistratsstad från $\frac{1}{4}$ procent till $\frac{1}{8}$ procent (lantränmästarens indragna provisionsandel).

Beträffande de till statsverket indragna provisionsandelarna anförde riksdagen bland annat följande.

Ifråga om de till staten indragna provisionsandelarna, d. v. s. ersättningen för det genom postverkets försorg utförda uppbördsarbetet å landet, föreslås, såsom nämnt, i propositionen ingen ändring i nu gällande bestämmelser; denna skulle fortfarande utgå med en och en kvarts procent, utom i de län, där lanträntmästare ännu finnas, i vilket fall den utgår med en procent; i motionen åter påyrkas, att en nedsättning av denna ersättning till en halv procent skall ske. Riksdagen har på denna punkt ansett sig böra antaga det i motionen framförda förslaget. Det torde nämligen ej råda något tvivel om att den nu utgående ersättningen till staten för uppbörd av landstingsskatt är alltför hög. I detta hänseende bör framhållas, att år 1921 postverkets utgifter för uppbörd av de skatter och avgifter, som debiteras å kronodebetsedeln, å landsbygden beräknades till omkring 820,000 kronor. Därvid uppbars för statens räkning i inkomst- och förmögenhetsskatt samt bevilling omkring 92,290,000 kronor, för landstingens räkning omkring 46,790,000 kronor. För sin uppbörd betalade landstingen en procent å skattebeloppet till staten, alltså ungefär 470,000 kronor. Därtill kommer — fränsett vissa andra till staten för omhänderthavd uppbörd inflytande provisioner — provision för uppbörd av vägskatten, vilken provision torde kunna beräknas till minst 100,000 kronor. Detta innebär, även om hänsyn toges till att vissa utgifter — 63,400 kronor år 1920 — förorsakas landskontoren på grund av uppbördens verkställande, att landstingen för sin uppbörd betala betydligt mera än staten för sin, trots att landstingsskatten endast uppgår till omkring hälften av statsskatterna. Landstingen bestrida alltså i själva verket en väsentlig del av kostnaderna för statsskatternas uppbärande. Att ett dylikt förhållande ej kan anses riktigt, torde vara uppenbart. Såsom av det föregående framgår innebär en sänkning av den till staten indragna provisionen till en halv procent, att landstingen få betala minst den del av utgifterna för uppbörden, som med hänsyn till landstingsskattens storlek rätteligen bör åvila dem.

Vad slutligen beträffar frågan om *lanträntmästarnas provisionsandelar* ansåg riksdagen, att gällande bestämmelser borde bibehållas. Då ju lanträntmästaretjänsterna i det fåtal län, där de ännu finnes, efter hand komme att indragas och därmed de till dessa tjänstemän utgående provisionsandelarna försvunne, syntes i detta hänseende något behov av ändrade bestämmelser ej vara för handen.

Av riksdagens nämnda uttalande framgår *dels* att motionen kommit att bliva felaktigt refererad såsom avseende ersättning till $\frac{1}{2}$ procent i stället för rätteligen hälften av dittills gällande procenttal, *dels* att riksdagen tydligen utgått från den felaktiga förutsättningen, att till lanträntmästare utgående provision skulle försvinna. Enligt då gällande bestämmelser skulle nämligen lanträntmästarnas provisionsandelar efter nämnda befattningshavares avgång från tjänsten tillgodoföras statsverket.

I överensstämmelse med av riksdagen beslutade grunder fastställde Kungl. Maj:t genom förordningen den 15 juni 1922 (nr 269) särskilda föreskrifter angående ersättning för debitering och uppbörd av landstingskatt. Enligt denna utginge sålunda de till statsverket indragna provisionsandelarna med $\frac{1}{2}$ procent samt ersättning för uppbörden till kronouppbördstjänsteman i stad med $\frac{1}{2}$ procent av uppbörden för staden.

Genom skrivelse nr 213 anhöll 1932 års riksdag, att Kungl. Maj:t ville för 1933 års riksdag framlägga förslag om en allmän sänkning av utgående provisioner för häradsskrivare och kronouppbördstjänstemän i städer. Denna skrivelse hade föranletts av ett av riksdagens år 1931 församlade revisorer gjort uttalande om behovet av en reglering av tillförordnade häradsskrivares sportelinkomster.

Uti en till 1933 års riksdag avlåten proposition, nr 151, framlade Kungl. Maj:t förslag till bland annat förordning om ersättning för debitering och uppbörd av landstingsmedel m. m.

Enligt nämnda förslag skulle de till statsverket indragna provisionsandelarna höjas från 0,5 procent till 0,6 procent. Beträffande denna höjning anförde vederbörande departemenschef följande.

I 1922 års förordning omnämnas sålunda två slag av till statsverket indragna provisionsandelar, landskamrerarnas, utgående efter fallande skala, samt kronofogdarnas och lanträntmästarnas, vilken reducerats till $\frac{1}{2}$ procent av uppbörden. Dessa indragna andelar synas lämpligen böra sammanslås och utgå efter en gemensam fix procent. Storleken av de till statsverket indragna ersättningarna till landskamrerare har under senare år uppgått till för hela landet inemot 70,000 kronor för landstingsmedlen och ungefär 35,000 kronor för vägskattemedlen. En höjning av procentsatsen för de i 1922 års förordning avsedda, till statsverket indragna provisionsandelarna från nuvarande 0,5 till 0,6 procent skulle innebära ett ökat provisionsbelopp av cirka 85,000 kronor, därav cirka 60,000 kronor för landstingsmedel och cirka 25,000 kronor för vägskatt. En sammanslagning av ersättningarna ifråga om iakttagande av nämnda jämkning skulle således leda till ungefär samma ekonomiska resultat för statsverket som den nuvarande anordningen och å andra sidan medföra betydligt mindre besvär för myndigheterna. En ändring i dylik riktning synes därför böra vidtagas i samband med övriga hithörande åtgärder.

I övergångsbestämmelserna till förordningen föreslog Kungl. Maj:t intagande av, bland annat, en föreskrift om att de nya bestämmelserna i ämnet icke skulle inverka på den rätt till ersättning för debitering eller uppbörd, som tillkom tjänsteman, vilken kvarstod å äldre stat eller tillhörde sådan stat (lanträntmästare).

I skrivelse nr 254 i anledning av nyssnämnda proposition framhöll riksdagen, bland annat, följande:

Den fråga, som riksdagen nu handlagt, hänför sig till det förslag till förordning om ersättning för debitering och uppbörd av landstingsmedel, som är avsett att i stället för nu gällande förordning av den 15 juni 1922 komplettera landstingslagens stadganden i dess § 48. Riksdagen har i detta sammanhang ansett att förslaget i denna del icke bör prövas ur synpunkten av dess betydelse för och verkan på häradskrivares och kronouppbördsmäns i städerna avlöning såsom sådan, utan allenast i avseende å de föreslagna ersättningsbeloppens skälighet i förhållande till det med ifrågavarande debitering och uppbörd förenade arbetet. Riksdagen finner nämligen, att, då landstingslagens § 48 — i likhet med den äldre landstingsförordningens § 49 — uttryckligen gör debiteringen och uppbörden av landstingsmedel med biträde av häradskrivare och kronouppbördsmän i städerna, enligt Eders Kungl. Maj:ts befallningshavandes befallningar, beroende av landstingets beslut och »därom framställda begäran», varje legal grund saknas för betraktandet och behandlandet av landstingsmedelsprovisionen såsom en fast och oföränderlig beståndsdel av vederbörandes löneförmåner. Riksdagens ståndpunktstagande till denna förordning grundas uteslutande på uppfattningen av vad det särskilda arbetet med landstingsmedlens debitering och uppbörd må kräva i skäligen ersättning, alldeles oberoende av avlöningsspörsmålet i övrigt.

Vidare anförde riksdagen:

I övergångsbestämmelserna har Eders Kungl. Maj:t föreslagit intagande av bland annat en föreskrift om att den nya förordningen i ämnet icke skall inverka på den rätt till ersättning för debitering eller uppbörd, som må tillkomma tjänsteman, vilken kvarstår å äldre stat eller tillhör sådan stat. Landstingen äro emellertid enligt landstingslagen oförhindrade att genom särskilt beslut ordna uppbörd och debitering av landstingsmedel på annat sätt än det som i 48 § landstingslagen förutses såsom det normala. Någon författningsenlig rätt till ersättning för vederbörande tjänstemän för den inkomstminskning, som skulle åsamkas dem genom ett dylikt beslut, kan icke i något enda fall föreligga, då rätten till provision överhuvud ej inträder förrän beslut är fattat om uppbörd genom Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande, varvid givetvis då gällande provisionsbestämmelser måste tillämpas. Med hänsyn till dessa förhållanden anser riksdagen, att i övergångsbestämmelserna icke bör upptagas nyssnämnda i propositionen föreslagna stadgande. Därest så skulle vara fallet, att någon enstaka, ännu i tjänst kvarvarande befattningshavare enligt utfärdad fullmakt skulle vara berättigad till ersättning för debitering eller uppbörd av landstingsmedel med högre belopp än den nya förordningen medger, bör denna sak så ordnas, att Eders Kungl. Maj:t lämnar vederbörande befattningshavare gottgörelse av de till statsverket indragna provisionsandelarna, utan att förhållandet inverkar på den ersättning, som landstingen äro skyldiga utbetala och alltså utan att bestämmelser i ämnet intagas i landstingslagen.

I överensstämmelse med av riksdagen beslutade grunder fastställde Kungl. Maj:t genom förordning den 30 juni 1933 (nr 461) särskilda föreskrifter angående ersättning för debitering och uppbörd av landstingsmedel. Enligt denna utgå sålunda de till statsverket indragna provi-

sionsandelarna med 0,6 procent å uppbörd. Ersättning för uppbörd till kronouppbördstjänsteman i stad skulle fortfarande utgå med $\frac{1}{2}$ procent. Någon föreskrift om att den nya förordningen i ämnet icke skall inverka på den rätt till ersättning för debitering eller uppörd, som må tillkomma tjänsteman, vilken kvarstår å äldre stat (lanträntmästare), finnes icke.

Den enligt nyss anförda bestämmelser utgående uppördsprovisionen å landstingsskatt framgår närmare av nedanstående sammanställning.

Å uppörd från fögderierna.

1) före ikraftträdandet av 1922 års kungörelse

till statsverket indragen provision, som förut tillkom kronofogde 1 %
till statsverket indragen provision, som förut tillkom lanträntmästare 0,25 %

2) enligt 1922 års kungörelse

till statsverket indragna provisioner 0,5 %

3) enligt 1933 års kungörelse

till statsverket indragna provisioner 0,6 %

Å uppörd från magistratsstäderna.

1) före ikraftträdandet av 1922 års kungörelse

provision till kronouppbörds-tjänsteman i stad 1 %
till statsverket indragen provision, som förut tillkom lanträntmästare 0,25 %

2) enligt 1922 års kungörelse

till statsverket indragna provisioner 0,5 %
provision till kronouppbörds-tjänsteman i stad 0,5 %

3) enligt 1933 års kungörelse

till statsverket indragna provisioner 0,6 %
provision till kronouppbörds-tjänsteman i stad 0,5 %

Vid sin granskning hade revisorerna vidare uppmärksammat, att till lanträntmästaren å övergångsstat i Norrbottens län A. J. Th. Eneqvist från landstingsmedel m. m. utbetalts provision dels för åren 1923—1933 med omkring 80,000 kronor, dels ock för vartdera av åren 1934 och 1935 med 7,873 kronor 50 öre respektive 7,656 kronor 35 öre.

I anledning av vad sålunda förekommit anförde revisorerna, att landstingen, som före tillkomsten av 1922 års kungörelse erlagt procentuellt lika stor provision å uppbörd i såväl fögderierna som magistratsstäderna, på grund av 1922 års beslut varit nödsakade erlägga provision

efter en högre procentsats å den del av uppbörden, som hänförde sig till magistratsstäderna. Sammanlagt skulle landstingen därigenom hava åsamkats en merkostnad av omkring 1,200,000 kronor. Ett dylikt resultat av de föreslagna åtgärderna till sänkning syntes enligt revisorerernas uppfattning icke hava varit avsett. Genom sitt beslut vid 1922 års riksdag torde riksdagen väl närmast hava åsyftat en genomgående sänkning av landstingens utgifter för uppbörden av landstingsskatten. Då några sakliga skäl för en sådan differentiering av uppbördsprovisionen i fögderierna och magistratsstäderna icke heller i övrigt förelåge, hade revisorerna ansett sig böra bringa nämnda förhållande till riksdagens kännedom. Vad anginge provisionen å landstingsskatt m. m. till lantränträmästaren i Norrbottens län framhöllo revisorerna att i kungörelsen den 30 juni 1933 (nr 461) om ersättning för debitering och uppbörd av landstingsmedel icke upptagits något stadgande om skyldighet för landsting att till i tjänst kvarstående lantränträmästare utbetala provisionsandel å uppbörden av dylika medel. Då provision för debitering och uppbörd av vägs katt utginge efter samma grunder som beträffande landstingsmedel, följde därav, att lantränträmästare icke heller ägde uppbära provisionsandel å sådana medel. På grund härav hade länsstyrelsen i Norrbottens län icke ägt att under åren 1934 och 1935, på sätt skett, till Eneqvist utbetala provisionsandelar å influten uppbörd av dessa medel. Från och med år 1923 till och med år 1933 hade sålunda landstingen i de län, där lantränträmästare funnits, fått — i motsats till vad som förut varit gällande — vidkännas en extra kostnad för uppbörden av landstingsmedel, med $\frac{1}{4}$ procent å de influtna beloppen, något som varken det i propositionen eller det i motionen framlagda förslaget avsett.

Av det ovan anförda torde få anses ådagalagt, att landstingen efter år 1922 varit nödsakade att — i strid med vad som verkligen varit avsett — för uppbärande av landstingsmedel, som härrörde från magistratsstäder, erlægga högre provision än som tidigare varit fallet. Under sådana omständigheter synes det förenligt med rättvisa och billighet att åtgärder nu vidtagas för att rätta till ovan av statsrevisorerna påtalade missförhållanden. I dylikt syfte bör först och främst ändring företagas i förordningen den 30 juni 1933 om ersättning för debitering och uppbörd av landstingsmedel, så att den totala uppbördsprovisionen för landstingsskatt i magistratsstäderna kommer att utgå efter samma procentsats som i landstingsområdet i övrigt, nämligen 0,6 procent å det influtna beloppet, varav i sagda städer 0,5 procent bör tillkomma kronoppbörds mannen och 0,1 procent statsverket. Emellertid måste det även anses som en gärd av rättvisa, att landstingen erhålla gottgörelse för vad de på grund av det begångna misstaget fått erlægga för mycket i provision för uppbörden i magistratsstäderna sedan år 1922. Detta

belopp skulle enligt gjorda beräkningar uppgå till sammanlagt omkring 1,200,000 kronor.

Vad därefter angår den av riksdagens revisorer berörda frågan om utbetalda provisioner till lantränkmästaren i Norrbottens län A. J. Th. Eneqvist torde det av den i ärendet förebragta utredningen framgå, att Norrbottens läns landsting dels på grund av förbiseende vid avfattningen av 1922 års bestämmelser i ämnet fått utbetala provision till honom under åren 1923—1933 om $\frac{1}{4}$ procent av uppbörden i länet, dels ock i strid mot bestämmelserna i ovanberörda förordningen den 30 juni 1933 utbetalat enahanda provision till honom för åren 1934 och 1935. Även i detta fall synes det rättvist att Norrbottens län hålles ekonomiskt skadeslöst för vad det fått erlägga i provision till Eneqvist sedan år 1923. I detta sammanhang må emellertid framhållas, att för åren 1934 och 1935 möjlighet torde förefinnas för Kungl. Maj:t att utan riksdagens medverkan bereda Norrbottens läns landsting ävensom respektive vägdistrikt ersättning för vad länsstyrelsen sålunda felaktigt under nyssnämnda år utgivit åt Eneqvist av landstingsmedel m. m. Beträffande ersättning åt landstinget för den provision, som landstinget och respektive vägdistrikt fått för mycket vidkännas under åren 1923—1933 läres emellertid beslut av riksdagen erfordras. Förutom billighets-skäl talar för gottgörelse jämväl den omständigheten, att Norrbottens läns landsting är landets mest skattetyngda och som sådant i behov av det ekonomiska tillskott, som ett bifall till detta förslag skulle innebära.

Under åberopande av vad sålunda anförts få vi hemställa, att riksdagen måtte besluta,

dels att till landstingen måtte återbetalas vad statsverket sedan år 1923 i enlighet med vad ovan anförts erhållit för mycket i provision å uppbörd av landstings-skatt från magistratsstäder,

dels ock att Norrbottens läns landsting samt respektive vägdistrikt måtte återfå ett belopp motsvarande det, som under åren 1923—1933 utbetalats i uppbördsprovision till lantränkmästaren Eneqvist.

Stockholm den 12 januari 1936.

Bj. Holmgren.

Ernst Hage.

Erik Fast.

Arthur Gustafson
i Kasenberg.